

**SENTER
FOR IKT I
UTDANNINGEN**

Hva er digital dømmekraft og hvorfor trenger vi det?

NKUL
12.Mai 2017

Karoline Tømte

www.iktsenteret.no

Det er DU som bestemmer_bhg

FILM:

<http://www.dubestemmer.no/yngre-barn/bilder-av-barn-pa-nett>

www.iktsenteret.no

Det er DU som bestemmer

FILM:

<http://www.dubestemmer.no/content/du-har-lov-til-si-nei>

www.iktsenteret.no

Hva skjedde med Maria?

FILM:

<http://www.dubestemmer.no/content/hva-skjedde-med-maria>

www.iktsenteret.no

Innhold i denne sesjonen

- Hva er digital dømmekraft?
- Hvorfor snakker vi om digital dømmekraft?
- Hvordan kan dere jobbe med digital dømmekraft på egen skole?

www.iktsenteret.no

Hva er digital dømmekraft?

www.iktsenteret.no

Hva er digital dømmekraft?

FILM:

<http://www.dubestemmer.no/content/hva-er-digital-dommekraft>

www.iktsenteret.no

Bokmål | Nynorsk | English | Sámeigiella a a a

bestemmer.no
- om personvern, nettrett og digital dømmekraft

Yngre barn 9-13 år 13-18 år Voksne Hefter og filmer Om Du bestemmer

Velkommen til dubestemmer.no! Her finner du filmer, fagtekster og diskusjonsoppgaver om personvern og nettrett.

9-13 år	13-18 år
<ul style="list-style-type: none"> Personvern Sosial på nett Uønskede hendelser Kildekritikk 	<ul style="list-style-type: none"> Personvern Sosial på nett Uønskede hendelser Digitale spor

SENTER FOR IKT I UTDANNINGEN Datatilsynet Du bestemmer er støttet av: Utdanningsdirektoratet

Ansvarlig redaktør: Øystein Nilsen, Web redaktør: Karoline Tømte

Hva er digital dømmekraft?

www.iktsenteret.no

Digitale ferdigheter

Digital dømmekraft innebærer å kunne bruke digitale verktøy, medier og ressurser på en **forsvarlig** måte, og å ha et bevisst forhold til personvern og **etisk** bruk av Internett.

(Udir 2013: Rammeverk for grunnleggende ferdigheter)

<http://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/grunnleggende-ferdigheter/rammeverk-for-grunnleggende-ferdigheter/>

www.iktsenteret.no

Digital dømmekraft på Dubestemmer.no

9-13 år

- Personvern
- Sosial på nett
- Uønskede hendelser
- Kildekritikk

13-18 år

- Personvern
- Sosial på nett
- Uønskede hendelser
- Digitale spor

www.iktsenteret.no

Personvern

- Personopplysninger
- GPS-sporing
- Stedsløkasjon
- Samtykke
- Informasjon og innsyn
- Passord

<http://www.dubestemmer.no/13-18-ar/personvern>

www.iktsenteret.no

VG NYHETER TIPS 2008

Nyheter Innenriks Utenriks Siste 48t Meninger

Skole med smartklokke-forbud

Støttes av direktøren i Datatilsynet

SMARTKLOKKER: Disse evanserte, små datamaskinene skal ikke finnes på elevenes håndledd i timene, har en skole i Bergen bestemt.
FOTO: ØYSTEIN LARSEN-VONSTETT, VG

AV FRANK ERTESVÅG
15.04.2017 13:46 - oppdatert 26.04.2017 17:14

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/skole-og-utdanning/skole-med-smartklokke-forbud/a/23981877/>

www.iktserveret.no

Digitale spor

- Besøkhistorikk
- Personrettet reklame
- Tredjepartsinteressenter
- Filterboble
- Cookies
- ID-tyveri

<http://www.dubestemmer.no/13-18-ar/digitale-spor>

www.iktserveret.no

"Nesten daglig gir jeg fra meg rettigheter til store multinasjonale selskaper, og det er nesten umulig å ikke være med på karusellen. Derfor er det utrolig viktig at særlig unge tenker over hva vi gir fra oss av informasjon og hvordan den brukes. Det er ikke så lenge siden jeg fant ut at jeg hadde gitt Facebook lov til å ta over kameraet på mobilen min når som helst, bare fordi jeg installerte appen Messenger."

- Dokumentarfilmskaper Tonje Hessen Schei

<http://www.aftenposten.no/kultur/Lurte-700000-med-falsk-reklame-585160b.html>

www.iktsenteret.no

Sosial på nett

- Personverninnstillinger
- Regler for bildebruk
- Potensielt publikum
- Passord
- Hacking av profiler
- Eksponering

<http://www.dubestemmer.no/13-18-ar/sosial-pa-nett>

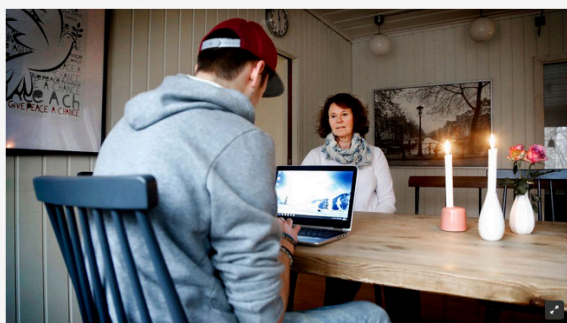
www.iktsenteret.no

Sosiale medier: Barn og unge som trenger det mest, har ofte dårligst tilgang

LENE SKOGSTRØM

OPPDATERT: 05. APRIL 2017 20:03 | PUBLISERT: 13. APRIL 2017 21:30

Illustrasjon: Ein Tanne på Drueskolen barnevernsten i Åker er spent av at ungdommen som bor der har god tilgang på nett og sosiale medier.
 FOTO: Tom Kildas

Voksne vil ofte beskytte barn og ungdom med dårlige levekår mot «det farlige nettet». Det kan vise seg å være uheldig.

http://www.aftenposten.no/norge/Sosiale-medier-Barn-og-unge-som-trenger-det-mest_-har-ofte-darligst-tilgang-618295b.html

www.iktcenteret.no

16 år gammel jente dømt for å ha filmet og spredt sexvideo på Snapchat

NÅKON LETVIK

OPPDATERT: 20. APRIL 2017 13:50 | PUBLISERT: 19. APRIL 2017 17:49

Sandefjord tingrett bestemte at det er straffende og skuffende å offentliggjøre bilder som har sex og håkage tilrettelagt på sosiale medier. At det skal være vanlig blant ungdom, er ingen unnskyldning.
 FOTO: Larsen, Vidkun Østmark / NTB scanpix

En 16 år gammel skoleelev er i Sandefjord tingrett dømt til 60 dagers betinget fengsel og 10 000 kroner i bot for å ha filmet to 17-åringer som hadde sex og publisert filmen på Snapchat og i andre sosiale medier.

<http://www.aftenposten.no/norge/16-ar-gammel-jente-domt-for-a-ha-filmet-og-spredt-sexvideo-pa-Snapchat-619501b.html>

www.iktcenteret.no

Uønskede hendelser

- Digital mobbing
- Krenkelser
- Hatprat
- Nettvoldtekt
- Creepshots
- Utpressing
- Falske datingprofiler

<http://www.dubestemmer.no/13-18-ar/uonskede-hendelser>

www.iktsenteret.no

Digital mobbing

Totalt har 1 av 4 barn mellom 9 og 16 år opplevd at noen har vært slemme med dem på nett, spill eller mobil i løpet av siste året.

2 av 10 har opplevd at noen la ut bilder av dem som gjorde dem triste eller sint.

1 av 4 mellom 9 og 16 år har opplevd å bli utestengt og ikke få delta det siste året

Over halvparten av de som mobber andre blir også selv mobbet

Medietilsynet Barn og Medier 2016:

<http://www.medietilsynet.no/barn-og-medier/barn-og-medier-undersokelsen/>

www.iktsenteret.no

Elevers håndteringskompetanse

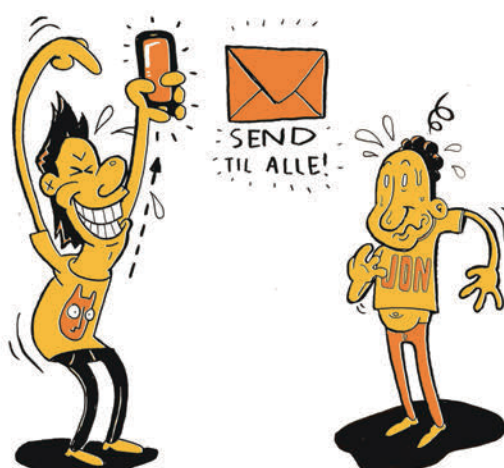
- Fatalistisk eller passiv håndtering
 - håper at mobbingen/krenkelsene går over
 - slutter å bruke nett en stund
- Kommunikativ håndtering
 - snakker om mobbingen/krenkelsene med noen
- Proaktiv håndtering/ problemløsning
 - aktiv handling (slette meldinger, blokkere avsendere, endre personverninnstillinger)

"Barn med digital selvsikkerhet er barn som klarer seg bedre på nettet." (s.108)

Elisabeth Staksrud 2013: Digital mobbing, Kommuneforlaget

www.iktsenteret.no

Hvorfor digital dømmekraft?

www.iktsenteret.no

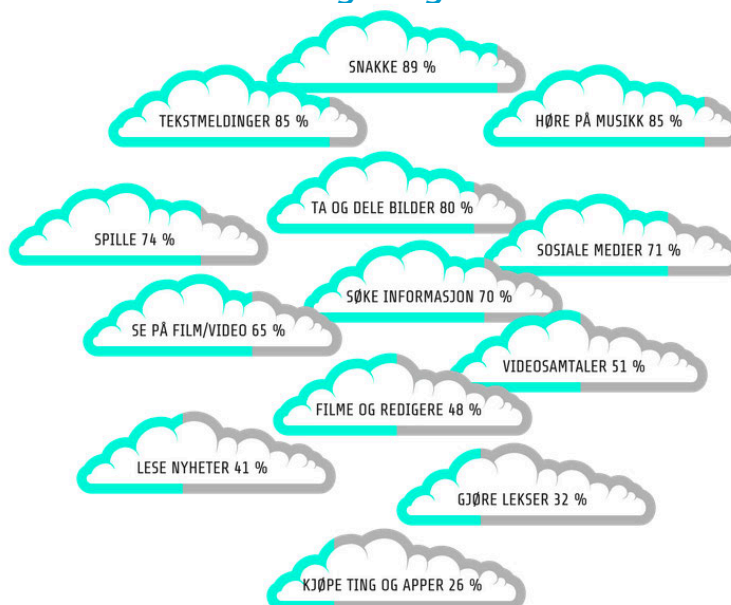
Barn og unges nettbruk

- 91% av 9-16 åringer har smarttelefon
- 12 % av 9–11 åringer bruker sosiale medier daglig
- Ved 12–13-årsalderen øker andelen daglige brukere drastisk
- 86% av 15–16-åringene bruker sosiale medier én eller flere ganger om dagen

Medietilsynet Barn og Medier 2016: <http://www.medietilsynet.no/barn-og-medier/barn-og-medier-undersokelsen/>

www.iktsenteret.no

Hva bruker barn og unge mobilen til?

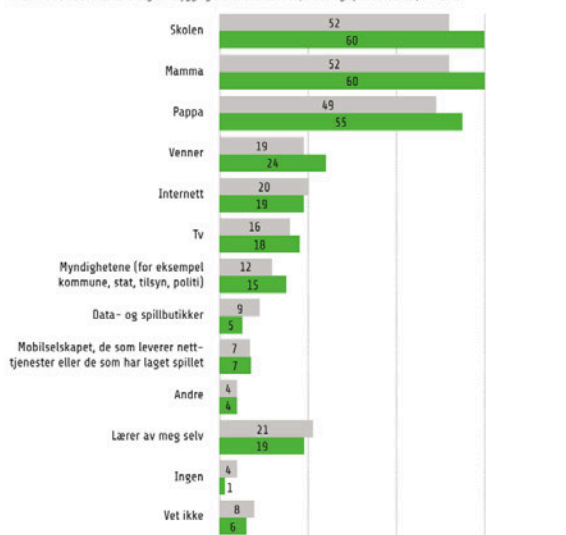

<http://www.barnogmedier2016.no/mediehverdagen>

www.iktsenteret.no

Hvem ønsker barn å lære fornuftig bruk av?

Hvem vil du helst skal lære deg om trygg og sikker bruk av nett, mobil og spill? Prosent, 9 – 16 år

Medietilsynet Barn og Medier 2016: <http://www.medietilsynet.no/barn-og-medier/barn-og-medier-undersokelsen/>

www.iktsenteret.no

Voksnes ansvar

- FNs barnekonvensjon
- Rammeplan for barnehage
- Opplæringsloven
- Generell del av læreplanen
- Grunnleggende ferdigheter
- Kompetansemål i fag

www.iktsenteret.no

FNs barnekonvensjon

- «Alle barn har rett til å seie meininga si, og deira meining skal bli tatt på alvor.» Art.12
- «Alle barn har rett til å få informasjon om det dei lurar på og rett til å gi uttrykk for det dei meiner, så lenge dei ikkje bryt med andre sine rettar.» Art.13
- «Alle barn har rett til eit privatliv.» Art.16
- «Staten skal sørge for at alle barn får informasjon og underholdning som ikke er skadelig for dem.» Art.17
- «Alle barn har rett til at ingen skader eller misbruker dem.» Art. 19
- «Alle barn har rett til en god skole som gir dem nødvendig kunnskap og utvikling.» Art. 29
- «Alle barn skal vernast mot seksuelt misbruk.» Art.34
- «Alle barn skal alltid vernast mot å bli utnytta.» Art.36

<http://barneombudet.no/dine-rettigheter/barnekonvensjonen/>

www.iktsenteret.no

Ny rammeplan for barnehagen

- Digital praksis i barnehagen skal bidra til barns lek, kreativitet og læring
- Digitale verktøy skal støtte barns læreprosesser og bidra til å oppfylle rammeplanens føringer for et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn.
- Ved bruk av digitale verktøy skal personalet være aktive sammen med barna
- Digitale verktøy skal brukes med omhu
- Barnehagen skal utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier

www.iktsenteret.no

Personalet skal:

- Utøve digital dømmekraft når det gjelder informasjonssøk, ha et bevisst forhold til opphavsrett og kildekritikk og ivareta barnas personvern
- Legge til rette for at barn utforsker, leker, lærer og selv skaper noe gjennom digitale uttrykksformer
- Vurdere relevans og egnethet og delta i barnas mediebruk
- Utforske kreativ og skapende bruk av digitale verktøy sammen med barna

www.iktsenteret.no

Opplæringsloven

- Formålsparagrafen §1-1
Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne **meistre liva sine** og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet.
- Kapittel 9a
"Alle elever har rett til et godt fysisk og **psykososialt** miljø som fremmer helse, trivsel og læring."

www.iktsenteret.no

Digitale ferdigheter

Digital dømmekraft

Nivåer	Beskrivelse
Nivå 1	Følger enkle regler for digital samhandling. Kjenner til enkle regler for personvern på Internett.
Nivå 2	Bruker grunnleggende nettvett og har kunnskap om regler for personvern på Internett.
Nivå 3	Bruker nettvett og følger regler for personvern på Internett og i sosiale medier.
Nivå 4	Bruker Internett og sosiale medier forsvarlig.
Nivå 5	Har evne til etisk refleksjon og vurdering av Internett og sosiale medier som kommunikasjons- og informasjonskanal.

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/grunnleggende-ferdigheter/rammeverk-for-grunnleggende-ferdigheter/2.1-digitale-ferdigheter/>

www.ihtsenteret.no

Kompetansemål i fag

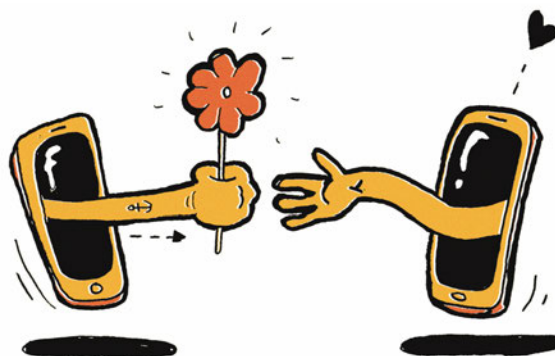
Samfunnsfag etter 10.årstrinn

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne:

- identifisere samfunnsfaglege argument, fakta og påstandar i samfunnsdebattar og diskusjonar på Internett, vurdere dei kritisk og **vurdere rettar og konsekvensar når ein offentleggjer noko på Internett**

www.ihtsenteret.no

Hvordan utvikle digital dømmekraft og forhindre uønskede hendelser?

www.iktsenteret.no

Myndiggjøre og veilede barn og unge slik at de blir i stand til å ta bevisste og reflekterte valg og avgjørelser basert på kunnskap og egne meninger.

Oppmuntre barn og unge til å være ansvarlige brukere av teknologi.

Engasjere barn og unge om mulighetene og utfordringene ved digital kommunikasjon.

www.iktsenteret.no

Hvordan utvikle digital dømmekraft?

- Normkritisk pedagogikk – alle er forskjellige
- Prosess viktigere enn program – kontinuerlig og konsekvent arbeid
- Systematisk arbeid i alle ledd fra forebygging til håndtering
- Positivt fokus – bygge trygt miljø og kultur
- Elevsamarbeid – La ungdom undervise ungdom

www.iktsenteret.no

Hva trenger voksne?

- Kunnskap om teknologi og barn og unges mediehverdag
- Håndteringskompetanse – hva gjør man?
- Kunnskap om hva som er lov og ikke – ikke håndtere krenkelser med nye krenkelser
- Nysgjerrighet og interesse for barn og unges kunnskap
- Å ta barns opplevelser og erfaringer på alvor

www.iktsenteret.no

Luciafeiring i barnehagen

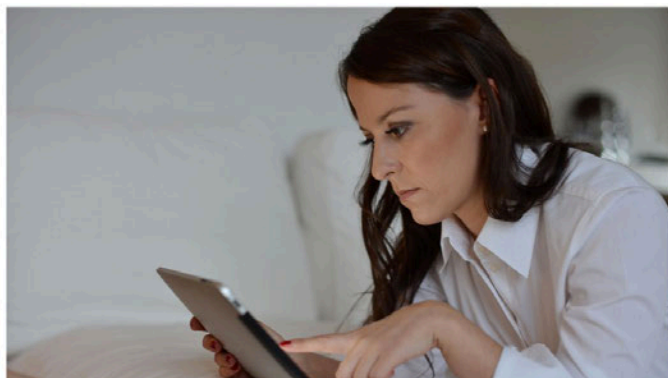
FILM:

<http://www.dubestemmer.no/content/luciafeiring>

www.iktsenteret.no

Barn lei av foreldrenes mobilbruk

En tredjedel av de unge mellom 11 og 18 år har bedt foreldrene om å stoppe å bruke smarttelefonen eller nettbrettet, viser britisk undersøkelse.

Christian Ingebrethsen
Journalist

Publisert 23.04.2017, kl. 21:15

<https://www.nrk.no/kultur/barn-lei-av-foreldrenes-mobilbruk-1.13485324>

MED NETTBRETTE I HÅNDA: Barn av lei av hvordan foreldrenes mobil- og nettbrettbruk går ut over familietiden.
FOTO: FRANK MAY, P3472 FRANK MAY / NTB SCANPIX

Det skriver **BBC**.

Undersøkelsen er gjennomført av Digital Awareness UK og The Headmasters' and Headmistresses' Conference.

www.iktsenteret.no

Huskeliste for voksne

- Vær tilstede
- Lytt
- Vis interesse
- Delta
- Involver deg
- Sett grenser
- Bevisstgjør
- Holdningsarbeid
- Skap refleksjon
- Vær forbilde

www.iktsenteret.no

Karoline Tømte
karoline.tomte@iktsenteret.no
[@KarolineTomte](#)

Dubestemmer.no
[Facebook.com/dubestemmer/](https://www.facebook.com/dubestemmer/)

www.iktsenteret.no